

РЭДАКТАРСКАЕ МАЙСТЭРСТВА ЯКУБА КОЛАСА (на прыкладзе працы над перавыданнем аповесці «Адшчапенец»)

А. М. ЦІКОЦКІ^{1*}

^{1*} *Інстытут журналістыкі БДУ,
вул. Кальварыйская, 9, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Даказваецца, што рэдактарскае майстэрства Якуба Коласа, яго дар тонка адчуваць значэнне роднага слова асабліва ярка праявіліся падчас перавыдання яго ўласных твораў. Параўноўваюцца тэксты аповесці «Адшчапенец», выдадзеныя ў 1932 і 1952 гг. Пры падрыхтоўцы да перавыдання твора пісьменнік унёс шмат змен змястоўнага, лексіка-стылістычнага, граматычнага, арфаграфічнага і пунктуацыйнага характару. Падрабязна апісваюцца гэтыя змены, іх роля ва ўдакладненні сэнсу, удасканаленні мовы, узбагачэнні яе новымі стылістычнымі фарбамі. Абгрунтоўваецца апраўданасць гэтых змен. У прыватнасці, адзначаецца, што ў многіх выпадках лексічная замена звязана з імкненнем дасягнуць большай дакладнасці, сэнсвай адпаведнасці, часта яна дыктавалася жаданнем выкарыстаць замест кніжнага слова яго агульнаўжывальны або размоўны адпаведнік, замяніць устарэлае слова сучасным варыянтам.

Ключавыя словы: Якуб Колас; аповесць «Адшчапенец»; перавыданне; змена; адпаведнасць.

РЕДАКТОРСКОЕ МАСТЕРСТВО ЯКУБА КОЛАСА (на примере работы над переизданием повести «Отщепенец»)

А. М. ТИКОЦКИЙ¹⁾

¹⁾ *Институт журналистики БГУ,
ул. Кальварийская, 9, 220004, г. Минск, Республика Беларусь*

Доказывается, что редакторское мастерство Якуба Коласа, его дар тонко чувствовать значение родного слова особенно ярко проявились во время переиздания его собственных произведений. Сравниваются тексты повести «Отщепенец», изданные в 1932 и 1952 гг. При подготовке к переизданию произведения писатель внес много изменений содержательного, лексико-стилистического, грамматического, орфографического и пунктуационного характера. Подробно описываются эти изменения, их роль в уточнении смысла, усовершенствовании языка, обогащении его новыми стилистическими красками. Обосновывается оправданность этих изменений. В частности, отмечается, что во многих случаях лексическая замена связана со стремлением достичь большей точности, смыслового соответствия, часто она диктовалась желанием употребить вместо книжного слова его общеупотребительный или разговорный эквивалент, заменить устаревшее слово современным вариантом.

Ключевые слова: Якуб Колас; повесть «Отщепенец»; переиздание; изменение; соответствие.

Образец цитирования:

Цікоцкі А. М. Рэдактарскае майстэрства Якуба Коласа (на прыкладзе працы над перавыданнем аповесці «Адшчапенец») // Весн. БДУ. Сер. 4, Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. 2016. № 1. С. 105–109.

For citation:

Tsikotsky A. M. Analysis of Yakub Kolas editorial mastery (based on the material of reissue of the novel «The Renegade»). *Vesnik BDU. Ser. 4, Filalogija. Zhurnalistyka. Pedagogika.* 2016. No. 1. P. 105–109 (in Belarus.).

Автор:

Александр Михайлович Тикоцкий – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры стилистики и литературного редактирования.

Author:

Aliaksandr Tsikotsky, doctor of philology, docent; associate professor at the department of stylistics and literary editing. tikots@yandex.ru

ANALYSIS OF YAKUB KOLAS EDITORIAL MASTERY (based on the material of reissue of the novel «The Renegade»)

A. M. TSIKOTSKY^a

^aThe Institute of Journalism of the Belarusian State University,
Kal'variiskaya street, 9, 220004, Minsk, Republic of Belarus

Yakub Kolas' literary talent was especially revealed during the work on the reissue of his novels. E.g. in the novel «The Renegade» the writer altered the text in a number of ways. He modified it by changing the content itself, as well as vo-cabulary, grammar, spelling and punctuation. Such alterations were justified by a number of reasons: to better communicate lexical meaning of the text, use common or modern language instead of formal or obsolete words. The author of the article analyzes these text changes and their role in the language development, proves the correctness of these changes.

Key words: Yakub Kolas; «The Renegade»; reissue; text alteration; content.

У лістападзе 2012 г. адзначаўся юбілей выдатнага беларускага пісьменніка, аднаго з самых знакамітых класікаў беларускай літаратуры Якуба Коласа. Усе, хто жыве ў Беларусі, ведаюць яго цудоўныя вершы, казкі, паэмы, апавяданні, аповесці і раманы. Сярод яго твораў ёсць і такія эпічныя палотны, як паэма «Новая зямля» і трылогія «На ростанях» [1, с. 10].

Але далёка не ўсе ведаюць, якая карпатлівая праца стаіць за багатай і разнастайнай творчасцю пісьменніка, колькі разоў перапісвалася кожная старонка, колькі варыянтаў паасобных раздзелаў і твораў у цэлым было напісана Якубам Коласам.

Трэба сказаць, што хоць пісьменнік і вырас у вёсцы, з дзяцінства ведаў жывую народную мову, але працягваў яе вывучаць практычна да канца свайго жыцця. У яго былі два сшыткі – «Для запісу забытых слоў» і «Забытыя беларускія словы», – куды ён занатоўваў незаслужана, на яго думку, забытыя словы з народных гаворак [2, с. 7–8].

Моўнае майстэрства Якуба Коласа, талент, вялікая патрабавальнасць да сябе праяўляліся і ў час падрыхтоўкі да выдання і перавыдання яго твораў. Пісьменнік уносіў змены ў змест твора, развіваў вобразы асобных герояў, рабіў праўкі лексічнага, граматычнага, стылістычнага характару. Нямала было і арфаграфічных, пунктуацыйных правак.

Як адзначаў даследчык С. Х. Александровіч, «для кніг “У палескай глушы” і “У глыбі Палесся” характэрна аднолькавая мэтанакіраваная сістэма выпраўленняў: пісьменнік шукаў простае і важнае слова, яркія мастацкія дэталі, замяняў дыялектызмы вузкага ўжывання, шліфаваў і апрацоўваў паасобныя сказы і сінтаксічныя канструкцыі» [2, с. 24].

Патрабавальным Якуб Колас быў і да іншых пісьменнікаў. Гэта праяўлялася, у прыватнасці, калі ён уважліва, з алоўкам у руках чытаў чужыя творы. «Шматлікія паметкі, заўвагі на кнігах асабістае бібліятэкі, якія цяпер захоўваюцца ў коласаўскім музеі, сведчаць, што народны паэт быў патрабавальным чытачом і дбалым рэдактарам, рука якога так і імкнулася тое-сёе “пачысціць” у прачытаным творы» [2, с. 16].

У гэтым артыкуле рэдактарскае майстэрства Якуба Коласа разглядаецца на матэрыяле яго аповесці «Адшчапенец», якая ўпершыню выйшла ў 1932 г. Гэта аповесць, у аснове якой ляжыць рэальны факт, прысвечана драматычным падзеям, што ў той час адбываліся ў краіне, – так званай калектывізацыі. Правядзём параўнальны аналіз асобных фрагментаў з двух выданняў аповесці – першага (1932) і апошняга прыжыццёвага (1952), без змен перадрукаванага ў 1963 г.

Значнае месца ў падрыхтоўцы аповесці да перавыдання займала праца над лексічным складам. Так, даволі шматлікія русізмы, якія прысутнічаюць у выданні 1932 г., замяняліся ўласнабеларускімі эквівалентамі: *Вецер <...> засыпае снегам вузенькія межы, дзе матляюцца голыя вярхі сухога бальніку, абагульняе загоны і цэлыя палаткі, бяжжэласна трасе хірлявыя кусты...*¹ [3, с. 3] (*бяжлітасна трасе* [4, с. 95]); *Сказаць, не так і патрэбна яму гэтая работа – проста хочацца хоць чым-небудзь заняць рукі, каб адчапіцца ад надаедлівых думак (ад надакучлівых думак* [4, с. 96]); *На пагорку чуць рудзее накручастая дарожка <...> мястамі замеценыя снегам, мястамі цямнеючы рудымі плямкамі конскага памёту* [3, с. 5] (*ледзь рудзее накручастая дарожка, мясцінамі яна замеценыя снегам, мясцінамі цямнеючы рудымі плямкамі конскага памёту* [4, с. 96]); *З коміна, дзе ўткнута шэрая пад колер сталі гліняная труба <...> плыве-бяжжыць сіняваты дымок, а разам з ім расплываецца па паветры спакуслівы запах сакаўных скварак* [3, с. 8] (*спакуслівы пах сакаўных скварак* [4, с. 98]); «Гібель чуе народ», – не *выдзержывае* нарэшце тону Пракоп [3, с. 10] (не *вытрымлівае* нарэшце тону Пракоп [4, с. 98]); *Гэта вясковыя*

¹Тут і далей цытаты прыводзяцца з захаваннем лексічных і граматычных асаблівасцей арыгінала.

гудкі і сірэны, што з глыбіні вякоў данеслі свой голас аж да гэтага часу і першабытнаю мераю мераюць вясковым людзям час і вяшчаюць аб зменах **пагоды** [3, с. 32] (вяшчаюць аб зменах **надвор'я** [4, с. 111]); Становіцца перад абразамі, стаіць колькі хвілін, а потым насоўвае на вушы шапку, бярэ торбу з хлебам і **палку** [3, с. 35] (бярэ торбу з хлебам і **кіі** [4, с. 112]); Жаласць да самога сябе агарнула Пракопа. Хто ён цяпер? **Брадзяга**, жабрак, бяздомнік [3, с. 36] (Хто ён цяпер? **Бадзяга**, жабрак, бяздомнік [4, с. 113]).

У некаторых выпадках слова замяняецца сінонімам, больш характэрным для живога гутарковага маўлення: **Скрыпнулі** дзверы, адны і другія, разоў пару хрыбуснуў снег, і стала ціха [3, с. 35] (**Рыпнулі** дзверы, адны і другія [4, с. 112]).

У многіх выпадках лексічная замена звязана з імкненнем дасягнуць большай дакладнасці, сэнсавай адпаведнасці, часам гэтыя праўкі былі абумоўлены жаданнем аўтара ўжыць замест кніжнага слова яго агульнаўжывальны ці размоўны адпаведнік або замест устарэлага слова – яго сучасны варыянт: *Вецер вельмі гарліва сцірае ўсе сляды і знакі **індывідуальнай** гаспадаркі* [3, с. 3] (сляды і знакі **аднаасобнай** гаспадаркі [4, с. 95]); «Не хочаш у калгас? Ой, мусіць, пойдзеш», – гаворыць Пракоп і чухае цялушку, а потым адразу абрывае **гэтую сялянскую лірыку** і дзелавіта падыходзіць да каня... Стrogім голасам робіць вымову каню за яго **нешляхетныя** наводзіны [3, с. 6] (адразу абрывае **гэтыя пняшчоты** <...> строгім голасам робіць вымову каню за яго **недалікатныя** наводзіны [4, с. 96]); Ён не бачыць плесені заскарузлага ў сваёй **архаічнасці** вясковага жыцця [3, с. 7] (заскарузлага ў сваёй **старадаўнасці** вясковага жыцця [4, с. 97]); Вядуцца гарачыя **дыскусіі**, а часам і ліквідацыя рухомай сялянскай маёмасці [3, с. 8] (**гарачыя спрэчкі** [4, с. 97]); «Гуляе Марыніч, запускі **робіць**», – сам сабе думае Пракоп [3, с. 8] (запускі **спраўляе** [4, с. 98]); Мікіта, баючыся, што Андрэева пісьмо можа **выплысці** з цэнтра ўвагі, палічыў патрэбным умяшацца ў іх гутарку [3, с. 15] (**выпасці** з цэнтра ўвагі [4, с. 101]); Па правую руку <...> **стаіць**, разлажыўшы паперы, сакратар Міхайлік [3, с. 21] (**сядзіць**, разлажыўшы паперы [4, с. 105]); Але Пракоп прывык да гэтых малюнкаў свае вёскі, як прывыкае прусак **да свае** шчыліны [3, с. 7] (**абжытай** шчыліны [4, с. 97]); Цёмная ноч ахапіла Пракопа з усіх бакоў, і прыгнутая постаць яго зараз жа знікла ў **цёмрадзі**, не даходзячы да аleshніка, дзе **прахозіць** дарога [3, с. 35] (знікла ў **цёмры** <...> дзе **пралегла** дарога [4, с. 112]); «**Тфу**, прападзі ты!» – мімавольна вырвалася ў Тацяны, і страх яе **рассяяўся**, але рукі і ногі яе моцна дрыжалі [3, с. 39] («**Цьфу**, прападзі ты!» – мімавольна вырвалася ў Тацяны, і страх яе **развеяўся**, але рукі і ногі моцна дрыжалі [4, с. 114]); Але чым далей адыходзіў ён <...> тым ярчэй уставала ў вачах яго хата, гаспадарка, сваякі і суседзі і ўсё, з чым ён жжыўся за доўгія гады сялянскай **працы** [3, с. 36] (за доўгія гады сялянскага **жыцця** [4, с. 113]).

У шэрагу выпадкаў, наадварот, гутарковыя сінонімы замяняецца агульнаўжывальным эквівалентам: «Куды ж гэта ён **гне?**» – думае сход [3, с. 25] («Куды ж гэта ён хіліць?» – думае сход [4, с. 107]).

Нярэдка прычына лексічнай замены не з'яўляецца відавочнай: *Густа лепяцца **наабапал** вуліцы сялянскія хаты з такімі ж вузкімі і цеснымі, як і сама вуліца, дворыкамі* [3, с. 7] (*густа лепяцца **паабапал** вуліцы* [4, с. 97]). У «Тлумачальным слоўніку беларускай мовы» фіксуецца абодва словы – «наабапал» [5, с. 202] і «паабапал» [5, с. 451] без якіх-небудзь стылістычных памет, а значыць яны з'яўляюцца сінонімамі. Напэўна, замена ў выданні 1952 г. лексемы «наабапал» на варыянт «паабапал» звязана з большай распаўсюджанасцю, больш актыўным ужываннем другога слова.

Часам Якуб Колас наогул здымаў тыя словы, якія падаваліся яму лішнімі, непатрэбнымі. Гэта можа быць звязана з жаданнем прыбраць з тэксту няўдала выкарыстанае, недакладнае слова: *Глуха і пуста на вуліцы, хіба толькі часамі прамільгне на ёй жаночая постаць з вёдрамі ды скрыпучым голасам зарыпіць журавель над **прымітыўнаю** студняю* [3, с. 7] (*зарыпіць журавель над студняю* [4, с. 97]). Некаторыя словы здымаліся для таго, каб пазбегнуць паўтору: *Начальствам жа можа быць Кандрат Казей, бо хоць яго рукі для работы не здатны, але язык у **яго** ходзіць скрытна* [3, с. 12] (але язык ходзіць **скрытна** [4, с. 100]); *Тацяна не спадзявалася такога спакойнага тону і наогул Пракопавага **адказу**, і гэты **адказ** збіў яе з тэпю* [3, с. 15] (*такога спакойнага тону і наогул Пракопавага **адказу**, і гэта* збіла яе з тэпю [4, с. 101]); «*Вы слухайце, пустыя вашы галовы! Гэта я вам скажу, як сказаў бы я на сходзе!*» [3, с. 19] («*Гэта я вам скажу, як сказаў бы на сходзе!*» [4, с. 103]).

У асобных сказах пры падрыхтоўцы аповесці да перавыдання аўтар, наадварот, уводзіў новыя словы. Часам гэта рабілася для больш дакладнай характарыстыкі персанажаў, лепшага разумення іх сутнасці чытачом: *Чыкілёвіч стараецца паказаць сябе савецкім чалавекам. Ён гарою стаіць за савецкую ўладу і часамі можа, **дзе трэба**, падпусціць на яе карысць **агітацыі*** [3, с. 9] (*На людзях ён гарою стаіць за савецкую ўладу і часамі можа, **дзе выгадна**, падпусціць на яе карысць **агітацыі*** [4, с. 98]); *Пракоп, як і кожны селянін, дыпламат. Свае карты раскрывае не адразу* [3, с. 9] (*Пракоп, як і кожны селянін, **крыху** дыпламат* [4, с. 98]). Увядзенне новага слова можа быць звязана і са зменай характару мадальнасці, напрыклад, у няўласна-простай мове: *Цяпер ён волен рабіць што хоча, як хоча і калі хоча, а там, брат, дудкі: рабі тое, што табе прыкажуць* [3, с. 5] (*Цяпер, **думаецца**, ён волен рабіць, што хоча, як хоча і калі хоча* [4, с. 96]).

Ёсць у тэксце і праўкі, якія мянялі структуру словазлучэнняў. Так, напрыклад, у шэрагу выпадкаў замяняліся словазлучэнні, якія аўтар палічыў няўдалымі: *Пракоп адчуваў, што і ў сваёй уласнай хаце напірала на яго калгасная стыхія, выбівала грунт з-пад ног; ні ў жонцы, ні ў сыне не знаходзіў ён апоры ў сваім **процівакалгасным настроі*** [3, с. 14] (у сваіх адносінах **да калгаса** [4, с. 101]); *Тацяна ціхенька ўходжвалася, каб не перашкаджаць чытанню, а Пракоп вастрэй наставіў левае вуха і слухаў уважна, гледзячы ў **неазначаныя прасторы*** [3, с. 15] (слухаў уважліва, гледзячы ў **неакрэслены пункт** [4, с. 101]). У першым выпадку замена звязана, верагодна, з тым, што аўтар палічыў непажаданым само спалучэнне слоў *процівакалгасны настрой*, у другім – з недакладным ужываннем кампанентаў словазлучэння.

У некаторых выпадках трансфармуецца склад устойлівага звароту: *А калі [Базылеў] пачаў гаварыць аб дзеях <...> то некаторыя больш мяккія натуры **пусцілі слязу*** [3, с. 29] (некаторыя больш мяккія натуры **ўцерлі слязу** [4, с. 109]).

Якуб Колас замяніў таксама некаторыя граматычныя формы, не вельмі ўласцівыя беларускай мове: *І трудна сказаць, чаму так **няласкаў** вецер да дзядзькі Пракопа...* [3, с. 4] (*трудна сказаць, чаму так **няласкавы** вецер да дзядзькі Пракопа* [4, с. 95]); *Чыкілевіч – абаротлівы, смякалісты чалавек, спрытны гаспадар, жыве на **водшыбі*** [3, с. 9] (*жыве на **водшыбе*** [4, с. 98]); *Вось аб гэтым у **Тацяны і ў Мікіты** і вялася гутарка* [3, с. 13] (*Вось аб гэтым у **Тацяны з Мікітам** і вялася гутарка* [4, с. 100]).

Уважліва праглядаў пісьменнік і асобныя сказы, уносіў там, дзе трэба, змены ў іх сінтаксічную будову: *Цялушка, чакаючы гаспадара, **каб ён пачухаў яе пад сквіцаю, што рабілася не раз, трасе галавою і выцягвае морду*** [3, с. 6] (*Цялушка, чакаючы, **каб яе пачухалі пад сквіцаю, трасе галавою і выцягвае морду*** [4, с. 96]); *Пракоп падняўся і **нічога не сказаў, выйшаў з хаты*** [3, с. 21] (*Пракоп падняўся і, **нічога не сказаўшы, выйшаў з хаты*** [4, с. 104]). Часам у сказ уносіліся важныя сэнсавыя змены: «*Рабіць жа грамадою з нашым народам – не многа ты наробиш. Адзін будзе працаваць, а дзесяць туліцца ад работы, як сабакі ад мух*» [3, с. 11] («*Рабіць жа грамадою хоць, праўда, і выгадна, але ці ўсіх жа ты на работу паставіш? Адзін будзе працаваць, а дзясатка туліцца ад работы, як сабакі ад мух*» [4, с. 99]).

У некаторых сказах Якуб Колас мяняў парадак слоў, які лічыў няўдалым. У выніку такія выказванні часта набывалі іншы сэнс: *Скаціна лагодна, кожная на свой манер, вітае гаспадара простымі аднаскладовымі гукамі, што адпусціла **скупая для іх прырода*** [3, с. 6] (*што адпусціла **для іх скупая прырода*** [4, с. 96]); «*Пражылі мы сваё жыццё. Дзеці заступяць наша месца, – разважала Тацяна, – а раз яны хочуць жыць у калгасе, дык навошта станавіцца **ўноперак ім дарогі?***» [3, с. 13] (*дык навошта станавіцца **ім уноперак дарогі*** [4, с. 100]).

Прымяняў пісьменнік і праўку-скарачэнне, у выніку чаго частка сказаў пры падрыхтоўцы твора да перавыдання істотна змянілася: «*Таварышы! Ці мы сабраліся тут справу рабіць, ці кулацкіх падпявалаў слухаць? Іншыя меры прыму проці тых, хто зрывае работу сходу!*» – «*Правільна!*» – *гудуць галасы з **другога канца*** [3, с. 24] («*Правільна!*» – *гудуць галасы* [4, с. 106]); «*Правільна!*» – *пацвярджаюць галасы з **пярэдніх радоў*** [3, с. 26] («*Правільна!*» – *пацвярджаюць галасы* [4, с. 107]).

Некаторыя сказы пісьменнік наогул палічыў лішнімі і не ўключыў у новае выданне: *Ужо месяцы са два, а можа і болей, як дзядзька Пракоп носіць у сабе гэты цяжкі калгасны клопат і гэтыя неадступныя думкі аб калгасе. Ды як і не думаць аб ім, калі ўсе і ўсюды толькі тое і робяць, што гавораць аб калектывізацыі, аб калгасах, і чым далей, тым усё галасней і ўсё з большым запалам. **Проста ў вушах гудзе ад гэтых гутарак*** [3, с. 4]; *Пракоп, унурыўшыся, слухае, а потым перастае сачыць за словамі Чыкілевіча, разважваючы над пытаннем, ці пойдзе ён у калгас, ці не пойдзе. **Не горне яго калгас*** [3, с. 12]. Выдзеленыя сказы ў выданні 1952 г. адсутнічаюць.

Былі выяўлены прыклады, у якіх рэдактарскія праўкі закраналі мастацкія сродкі аповесці. Так, няўдалыя параўнанні Якуб Колас або замяняў іншымі, або наогул здымаў: *Смела і ўпэўнена, **як нейкі важны адміністратар, ходзіць на полі вецер*** [3, с. 3] (*Смела і ўпэўнена, **як нейкі асілак-забіяка, ходзіць на полі вецер*** [4, с. 95]); *Па другую руку, звесіўшы губу, **як адстаўны штацкі чыноўнік, дрэмле над жолабам рахманы чырвоненькі конік*** [3, с. 5] (*Па другую руку, звесіўшы губу, дрэмле над жолабам рахманы чырвоненькі конік* [4, с. 96]).

Аўтарам былі таксама ўнесены пэўныя кампазіцыйныя змены. Так, 4-ы раздзел, які ў выданні 1932 г. пачынаецца са сказа: *Дачытаўшы апошні сказ, Мікіта выразліва паглядзеў на бацьку* [3, с. 16], у новым выданні аб'яднаны з 3-м раздзелам.

У некаторых выпадках пры падрыхтоўцы твора да перавыдання былі ўнесены змены ў чляненне тэксту на сказы: *Некалькі агенчыкаў блішчэлі сям-там у парадзелым ранічным зроку <...> было кароткае змаганне з самім сабою* [3, с. 37] (*Некалькі агенчыкаў блішчэлі сям-там у парадзелым ранішнім зроку... Было кароткае змаганне з самім сабою* [4, с. 113]).

Шэраг змен звязаны са скарачэннем пэўных фрагментаў тэксту: «*Сукін ты сын!*» – *ціха, але сярдзіта і выразна гаворыць Мікіта на св. Мікалая. Трошачкі счакаўшы, дадае: «Кулацкі рупар і падпявала!»*

У парыве злосці зрываецца і рашуча накіроўваецца да святых. «Зліквідаваць, як прадстаўнікоў кулацкае клясы». [3, с. 40] («Эх ты!» – ціха, але сярдзіта і выразна гаворыць Мікіта на Мікалая. Трошачкі счакаўшы, дадае: «Кулацкі рупар і паднявала!» [4, с. 115]); У хату ўваходзіць Тацяна. Мікіта запыняецца ў сваім парыве і свой цвёрды намер расправіцца з багамі адкладае на больш зручны час. «Што ж будзем рабіць, сыноч?» – «Як развіднеецца, пайду ў сельсавет. Заявіць трэба. А там відаць будзе. Выясніцца» [3, с. 40] (У хату ўваходзіць Тацяна. «Што ж будзем рабіць, сыноч?» – «Як развіднеецца, пайду ў сельсавет. Заявіць трэба. А там відаць будзе» [4, с. 115]).

Некаторыя змены ў тэксце звязаны з выпраўленнем сэнсавых недакладнасцей, якія былі дапушчаны па віне работнікаў выдавецтва і друкарні ў час выпуску першага выдання аповесці: Яму прыпамінаюцца і **жаночыя** словы – ці ты ліха сабе шукаеш? [3, с. 33] (Яму прыпамінаюцца і **жончыны** словы [4, с. 111]); І раптам яна ўся здрыганулася: каля прыгрэбніку пад чэзлай вішняю **стаіць і нехта памахвае** рукою [3, с. 38] (каля прыгрэбніку пад чэзлаю вішняю **стаіць нехта і памахвае** рукою [4, с. 114]).

У складанай, карпатлівай, адказнай працы, звязанай з пераглядам ужо напісанага, таксама праявіліся талент, мастацкае майстэрства Якуба Коласа, яго цудоўнае валоданне багаццямі роднай мовы.

БІБЛІАГРАФІЧНЫ СПІС (REFERENCES)

1. Мушынскі М. Ад задумы да здзяйснення. Творчая гісторыя «Новай зямлі» і «Сымона-музыкі». Мінск, 1965.
2. Александровіч С. Х. Гісторыя і сучаснасць. Мінск, 1968.
3. Колас Я. Адшчапенец. Менск, 1932.
4. Колас Я. Збор твораў : у 12 т. Мінск, 1963. Т. 7 : На прасторах жыцця ; Адшчапенец ; Дрыгва.
5. Глумачальны слоўнік беларускай мовы : у 5 т. Мінск, 1979. Т. 3.

Артыкул паступіў у рэдкалегію 30.12.2015.
Received by editorial board 30.12.2015.